

Од времена насељавања индоевропских (ахајских, еолских и јонских, касније и дорских) племена на просторе како матичне земље Хеладе, тако и области које су касније колонизоване (Мала Азија, егејска острва, Понт и Пропонтида, северна обала Африке, Сицилија и тзв. Велика Хелада), па све до губитка политичке слободе, одвијали су се вишезначни процеси и на том дуговеком путу стари Хелени су прерасли родовске заједнице и створили робовласнички систем, развили производне снаге и извршили поделу рада, створили државу-полис примерену себи и својим потребама, омеђивши је границама сразмерним реалној снази да је чувају, прописали себи уставе и законе по којима су се мање или више успешно владали; створили властиту теогонију и космогонију, митски и легендарни свет богова, хероја и смртника; поставили темеље многим научним дисциплинама: физици, математици, астрономији, географији, медицини, зоологији, ботаници, фармакопеји; утемељили историографију, бекседништво, педагогију и философију; створили готово све родове уметничке поезије и прозе, нарочито драмске уметности и позориште; подизали величанствене архитектонске споменике, посебно сакралне; створили пребогато вазно и монументално сликарство, скулптуру и ситну пластику.

Социјално-економска, политичка и културна историја хеленског света открива непроцењиво богатство, а његов немирни и стваралачки дух, чије се интересовање кретало од космичких тајни и настојања да се у њих проникне, настојања да се схвати свет и живот, преко стварања полиса, специфичног облика државе, до науке, етике и уметности, био је увек радознао и трагалачки за новим и непознатим. Разнолик и индивидуалистички, чак и у судбинским тренуцима своје историје ретко јединствен, овај народ с изузетно развијеном стваралачком маштом, али

и с изразитом цртом практичног рационализма, успешно се развијао упркос сталним унутрашњим суревњивостима и неслогама и спољним претњама, и створио изворну, нову материјалну и духовну културу у којој су главне полуге људског битисања добиле право место. Много од онога што су хеленски уметници створили у науци и философији, у праву и етици, у уметности и књижевности током векова, потврдило се као трајна вредност и уграђено је у савремену цивилизацију. Зато оригиналност и изворност, снага и моћ, богатство и сложеност тог хеленског духа у свим његовим видовима и остварењима и после толико векова не престаје да побуђује интересовање савременог човека.

Велики је допринос тог малог народа који се, уз све тешкоће и недаће, на најбољи начин развијао, а оно што је оставио потоњим поколењима има општи и трајни значај за читаву Европу и свет. О томе су изrekli мишљења многи умни људи, од далеке прошлости до нашег времена. Пре скоро двадесет и пет векова Херодот је у првој реченици своје *Историје* истакао да је пише „ради тога да се временом не би умањео значај онога што је човечанство створило, те да велика и дивна дела, и она која су створили Хелени, као и она која су створили варвари не би била заборављена“. Да је „отац историје“, савременик и пријатељ Периклов и Софоклов и осведочени бранилац атинске робовласничке демократије био у праву, посведочио је све оно што је хеленски човек и пре и после њега створио у материјалној и духовној култури током миленијумског континуираног живота. Међутим, чини се да је најсажетију оцену вредности хеленског завештања антиципирао други велики Атињанин, историограф Тукидид, рекавши да је Хеленима „сопствена мисао била највећа имовина“.

Хеленски свети I, (око 640 појединачно обрађених *јединица*) помоћи ће савременом читаоцу да ближе упозна старе Хелене, народ који је дао неизмеран допринос европској и светској духовној ризници, и који је толико заслужан „за основе наше цивилизације и културе“. За оне читаоце чија интересовања превазилазе материју овог приручника у погледу ширине и дубине осветљавања материјалне и духовне културе старих Хелена, дата је на крају шира библиографија по абecedном редоследу аутора.

